

Uudised

Hea klient!

Tänaseks on meil taas kord eelmise aasta tulemused kokku võetud ning kõigil teil on juba oma tulemused teada. Kui lihaveisekasvatajad saavad tunda rõõmu loomade arvukuse iga-aastasest suurenemisest ja seakasvatajad pisut rahulikumalt hingata lootuses, et kriisi põhi on läbitud, siis veisekasvatajatel on võimalus olla uhke, et raskel kriisiaastal on suudetud ületada piimatoodanguga 9000 kg piir. See on saavutus, millega ei saa väga paljud riigid uhkustada ja siinkohal tuleb rõhutada, et rääkides piimaveistest, räägime me sisuliselt tervest Eesti populatsioonist, sest meie 95% osalus jõudluskontrollis on number, millest enamus riike ei julge isegi unistada.

Aga iga ettevõtte teab, et peale kokkuvõtete tegemist tuleb seada uued eesmärgid ja konkreetseid plaanid edasi liikumiseks. Paraku on viimaste aastate kriisid mõjutanud märgatavalt meie piimanduse ja seakasvatuse sektorit ning need muutused kanduvad lainetusena ka neid valdkondi toetavatesse või seotud olevatesse ettevõtetesse. Tänaseks oleme juba muutnud oma piimaproovide kogumise graafikuid ja hetkel vaatame, kuidas muudatused on ennast õigustanud. Sellest aastast oleme ka pikemaajaste võlglastega rangemaks muutunud ning oleme saatnud välja esimesed viivisarved tasumata arvete eest. Iga ümberkorraldus peaks tagama selle, et oma kliente teenindada parimal moel ja aidata kaasa nende heade tulemuste saavutamisele.

Siinkohal on mul hea meel õnnitleda Eesti Vabariigi aastapäeva aktusel tunnustatud parimaid karjakasvatajaid, kelleks valiti piimakarjakasvatajate seast Margus Muld Kaiu LT OÜst ning parimaks lihakarjakasvatajaks Silja ja Sulev Trahv Küniniidu OÜst.

Kaivo Ilves
Eesti Põllumajandusloomade
Jõudluskontrolli AS-i juhataja

2016. aasta jõudluskontrolli tulemused

Piimaveiste jõudluskontrollis oli 01.01.2017 seisuga 578 karja ja 82 279 lehma, mis moodustab 95,3% Eesti lehmadest.

Kõige rohkem on jõudluskontrollis olevaid lehmi Järvamaal (13 063), Pärnumaal (9432) ja Lääne-Virumaal (8977). Lehmade arv on aastataguse ajaga vähenenud 4070 võrra ja karjade arv 70 võrra.

Jõudluskontrollialuste lehmade 2016. aasta keskmine piimatoodang on 9294 kg. Võrreldes 2015. aastaga on piimatoodang suurenenud 443 kg. Eesti holsteini tõu keskmine piimatoodang oli 9561 kg ja eesti punasel tõul 8391 kg. Eesti maatõu keskmine piimatoodang oli 4824 kg.

2016. a oli Tartu maakonnas keskmine piimatoodang 10 300 kg, järgnevad Järvamaa (9715 kg) ja Lääne-Virumaa (9706 kg).

Lihaveiste jõudluskontrollis oli 01.01.2017 seisuga 405 karja 29 893 veisega, sealhulgas 12 582 ammlehma, mis moodustab 45,3% Eesti ammlehmade koguarvust. Eelmise aasta algusega võrreldes on jõudluskontrollis olevate lihaveiste arv suurenenud 1858 veise võrra. Kõige rohkem on lihaveiste jõudluskontrollis veiseid Lääne-Virumaal (4000), Saaremaal (3410) ja Läänemaal (3355).

Kõige rohkem on jõudluskontrollis aberdiin-anguse tõugu (7076), limusiini (6363) ja herefordi (5148) tõugu.

Sigade jõudluskontrollis oli 01.01.2017 seisuga 24 seafarmi ja 10 031 põhikarja siga. Võrreldes eelmise aasta algusega on farmides olevate sigade arv suurenenud 366 sea võrra.

EPJ andmetel sündis 2016. aastal emise pesakonnas keskmisena 12 elusat põrsast, mis on 0,2 põrsast vähem kui 2015. aastal.

Lisateenuste hind muutub

Seoses analüüsikomplektide hinna märkimisväärse suurenemisega peame tõstma osa lisateenuste hinda (Mastiit 4, Mastiit 16, tiinuse test).

Uued hinnad hakkavad kehtima märtsist, lähemalt saab vaadata meie kodulehelt.

Viivisarved

Nõukogu otsusest lähtuvalt väljastas EPJ aasta alguses esimesed viivisarved arvete eest, mille maksetähtaeg ületas nelja kuud ja mille osas ei olnud maksegraafikut kokku lepitud. Väljastamata jäid esialgu ka need arved, mille summa jäi suhteliselt väikeseks. Siinkohal on hea meel tõdeda, et hiljutised toetuse väljamaksed parandasid meie võlgade olukorda märgatavalt ning tegu on vaid üksikute juhtumitega. Soovitame aga kõigil vaadata oma võlas olevaid arveid vältimaks ebameeldivaid üllatusi tulevikus, sest viivisarveid hakkame väljastama regulaarselt.

Muudatused piimaringides

EPJ optimeeris piimaproovide kogumisringe ja muutis nende ülesehitust. Seoses sellega on muutunud ka kellaajad mitmes kogumispunktis, kus proovid peale võetakse.

Palume kontroll-lüpsi tegijatel jälgida piimaringi õiget kellaaga EPJ kodulehelt või Vissukesest.

Ida-Virumaa ja Valgamaa esinduste sulgemine

EPJ sulges esindused Jõhvis ja Valgas alates 1. jaanuarist 2017, põhjuseks külastajate vähesus ja e-teenuste osatähtsuse suurenemine.

Ida-Virumaa jõudluskontrolli kliente jääb endiselt teenindama Ludmilla Aan ja Valgamaal jätkab Evi Prins.

Infopäevad kevadel

EPJ korraldab ka sel kevadel oma klientidele infopäevad. Infopäevad toimuvad aprillis ja mais, jälgige infot kuupäevade kohta meie kodulehel.

Infopäevadel esineb Aire Pentjärv EPJ-st, kes räägib jõudluskontrolliga seonduvast, tõuaretuse teemasid tutvustab Tõnu Põlluäär ETKÜ-st. Sellest, kuidas parandada loomade tervist piimakarjas, räägib Herta Pirkkalainen Eesti Maaülikooli Loomakliinikust.

Sigade jõudluskontrolli tulemused 2016. aastal

Sigade jõudluskontrollis oli 31.12.2016 seisuga 24 seafarmi ja 10 031 siga, kellest 573 olid emikud, 1786 nooremised, 7576 emised ja 96 kuldid. Kui 2015. aastal vähenes jõudluskontrollis olevate sigade arv 33,3%, siis 2016. aasta lõpuks arv isegi suurenes 366 sea võrra. Selle põhjuseks võib lugeda Linnamäe Peekon OÜ ühinemist jõudluskontrolli ja aretussüsteemiga.

Jõudluskontrollialuseid karju oli nagu 2015. aastalgi kokku kümnes maakonnas, kuid väikeste muutustega – Pärnumaal enam karju ei ole, lisandunud on aga Lääne maakond ühe karjaga. Viies maakonnas ei ole ühtegi karja. Linnamäe Peekon OÜ andmeid aasta kokkuvõtetes ei kasutatud, sest farm alustas jõudluskontrolliga alles novembris ja andmed olid poolikud. Kümme seafarmi asub Lääne-Viru maakonnas, ülejäänutes on 1–3 seafarmi. 2015. aastaga võrreldes suurenes sigade arv kaheksas maakonnas ja vähenes kahes, sh kõige rohkem (-282 siga) Lääne-Viru maakonnas. Põhjuseks OÜ-s Sponsum juuli lõpus diagnoositud SAK. Kõige rohkem sigu (34,6%) oli jõudluskontrollis Lääne-Viru maakonnas, järgnes Saare maakond (24%) ja Harju maakond (15,7%). Teistes maakondades olevate sigade arv jäi 1–5,8% sigade osakaaluga maakonna kohta.

Terve aasta jõudluskontrolli teinud farmi karjas oli keskmiselt 317,1 põhikarja emist. Põhikarja emise all mõeldakse poeginud emist. Kõige vähem (8,7%) on farme karja suurusega 401–500, kõige rohkem (26,1%) suurusega 201–300. Taas on tekkinud kuni 100 emisega farmide grupp, mis moodustab karjade üldarvust 17,4%. Peaaegu pooled (45,7%) jõudluskontrolli alustest sigadest asuvad karjades suurusega 201–400. Üle 501 emisega farmid moodustavad üldarvust 13% ning nendes asub ligemale kolmandik kõikidest emistest.

Põhikarja sigade tõulises koosseisus olulisi muutusi ei ole toimunud – 31,7% oli puhtatõulised, 61,9% ristandid ja 6,5% teadmata tõuga sead. Puhtatõulistest sigadest suurima populatsiooniga oli eesti maatõug, ristanditest oli arvukamalt esindatud emised, kelle isa on Y ja ema L (YL). Eraldi grupi moodustavad muud ristandid, kuhu kuuluvad emised, kes ei vasta aretusprogrammist tulenevatele ristamisnõuetele. Selliste sigade arv on veidi suurenenud. Teadmata tõuga (põlvnemisandmed on osaliselt või täielikult puudu) sigade osatähtsus on aastaga vähenenud.

Aastaid oli kokkuvõtteid analüüsides võimalik mainida, et kõik näitajad on positiivse trendiga, kuid 2016. aasta keskmiste tulemuste juures on mõningaid tagasimineku. Emiste viljakus (elusalt sündinud põrsaste arv pesakonnas) suurenes stabiilselt 2005. aastast alates ja selle ajaga saadi pesakonnas juurde 1,6 põrsast, kuid 2016. aastal keskmine viljakus langes 2014. aasta tasemele ja koos sellega ka tulemused aastaemise kohta. Pesakonnas sündis keskmiselt 13,0 põrsast, neist elusalt 12,0. Aastaga vähenes näitaja vastavalt 0,1 ja 0,2 põrsa võrra. Vanaemise pesakonnas sündis elusalt 12,3 põrsast, nooremistel 11,1. Viljakus vähenes 0,2 põrsa võrra vanaemiste arvelt, nooremiste viljakus jäi 2015. aasta tasemele. Pesakonnas võõrutati 10,5 põrsast, 0,1 põrsast vähem kui aasta tagasi. Aastaemise kohta sündis elusalt 28,4 põrsast ja võõrutati 22,9 põrsast. Ka need näitajad on veidi langenud. 2016. a oli siiski ka neli farmi, kus viljakus võrreldes 2015. aastaga võrreldes suurenes. Nendeks olid OÜ Pihlaka Farm, OÜ Pandivere SF, OÜ Viru Agro ja OÜ Kärss-Jorss. Kaks farmi, OÜ Oss ja OÜ Oleg Grossi Talu, säilitasid stabiilsuse. Mis on viljakusnäitajate languse põhjuseks, vajab täpsemat selgitamist, aga oma osa on selles kindlasti ka mitmeid aastaid kestnud ebasoodsal majanduskeskkonnal, mis ilmselt on hakanud mõju avaldama sisendite ostmisel.

Võrreldes L ja Y tõugu emiste viljakust omavahel, on viljakamad L tõugu emised, kelle pesakondades sündis keskmiselt 0,1 elusast põrsast rohkem kui Y tõugu emistel, kusjuures korduvalt poeginud emiste viljakus oli mõlemal tõul ühesugune (12,0). Küll aga olid tulemused erinevad esmakordselt poeginud emistel ja seda L tõugu emiste kasuks, mis ületas Y tõu viljakust 0,7 põrsa võrra. Samuti suurenes selle grupi keskmine viljakus 2015. aastaga võrreldes 0,7 põrsa võrra. Eesti maatõugu emistel sünnib elusaid põrsaid pesakonnas küll rohkem kui eesti suurt valget tõugu emistel, kuid võõrutusse jõuab mõlemal tõul 10,4 põrsast.

Tabel 1. Emiste keskmised jõudlusnäitajad 2016. aastal

Näitaja	Tulemus
Esmaseemendusvanus (päeva)	244
Esmapoegimisvanus (päeva)	369
Pesakonnas sündinud põrsaid	13,0
neist elusalt	12,0
nooremiselt	11,1
vanaemiselt	12,3
Võõrutatud põrsaid pesakonnas	10,5
Imikpõrsa kadu (%)	12,0
Imetamisperiood (päeva)	27,9
Vabaperiood (päeva)	6,2
Ümberindlemisi (%)	13,4
Võõrutatud pesakondi emiste prakeerimisel	4,2
Aastaemiselt saadud pesakondi	2,2
sündinud põrsaid	28,4
neist elusalt	26,2
võõrutati	22,9

Viljakuselt ületasid esimese põlvkonna ristandemised (LY, YL) puhtatõulisi, kusjuures parima viljakusega (12,8), olid LY emised, ületades YL emiste keskmist tulemust 0,7 elusalt sündinud põrsa võrra. Tagasiristatud emistest olid kõige parema viljakusega LxYL emised.

2016. a on esmakordselt võimalik võrrelda pieträäni ja djuroki tõugu emiste viljakust. Elusalt sündis rohkem põrsaid pieträäni tõugu emistel, aga samas djuroki tõugu emistel sündis pesakonnas elusaid ja surnud põrsaid kokku rohkem. Täpse võrdluse erinevate tõugude keskmistest jõudlusnäitajatest annab 2016. aasta kokkuvõte, mis on farmidele juba saadetud.

Suurima viljakusega ja kõige rohkem põrsaid pesakonnas võõrutamiseni üles kasvatanud emised kuulusid Saimre Seakasvatuse Osühingule, kus sündis 14 elusast põrsast ja võõrutati 12,5 põrsast pesakonna kohta.

2016. aastal testiti farmides ultraheliaparaadiga Piglog-105 kokku 4617 siga, mis on aastaga vähenenud 113 sea võrra. Enamus testitud sigadest olid L ja Y emikud ning nende ristandid, puhtatõulisi ja DL kultu testiti aasta jooksul vaid 46. Testitud sigade ööpäevane juurdekasv sünnist 100 kg saavutamiseni oli 569,9 g, keskmine pekipaksus 9,8 mm ja lihassilma läbimõõt 63,6 mm, kusjuures 2015. aastaga võrreldes on ööpäevane juurdekasv veidi väiksem, lihassilm veidi suurem ja pekipaksus veidi väiksem.

Kokkuvõtte põhjal võib öelda, et seakasvajaid on suutnud oma taset hoida vaatamata mitu aastat kestnud raskustele sealiha tootmise sektoris. Jääb vaid loota, et seakasvatajatel jätkuks jõudu oodata ära aeg, mil sealiha saab nii nõutud kaup, et tootja saaks seda müües küsida õiglast hinda.

Tekst: Külli Kersten, sigade jõudluskontrolli juht
Andmed: Liia Taaler, geneetilise hindamise spetsialist

Kultide liikumine ETSAÜ seemendusjaamas 2016. aastal

2016. aasta on ära saadetud ning 2017. vastu võetud. Oleme teinud möödunud aasta kohta kokkuvõtteid ning plaane uueks aastaks. Selles kirjatükis anname ülevaate möödunud aastal seemendusjaama kultide liikumisest, seemendustulemustest ja eelmise aasta spermamüügist.

2016. aastal valiti seemendusjaama 39 kultu: djuroki (D) tõugu seitseteist looma, landrassi (L) tõugu üheksa, jorkširi (Y) tõugu viis, pieträani (P) tõugu neli, ristandkult LY üks ning DP neli isendit. Loomad on pärit OÜ Pihlaka Farmist, Leedu farmist Norsvin Lietuva UAB, kus kasutatakse Norra geneetikat ning Soome farmist Fingen OY. Leedust tulnud kultide hulgas on kolm kultu, kelle sünnimaaks on Holland. Nii Leedus asuv Norsvin UAB kui ka Hollandis asuv Topigs Norsvin kasutavad ühtviisi Norra geneetikat. Hollandis sündinud kultidel ei kasutata nimesid, on vaid numbrid, seepärast ristiti nad kohapeal. Nimed valiti Hollandi populaarsemate mehenimede hulgast.

Norsvin on alguse saanud 1958. aastal Norra Seakasvatajate Ühingu, mis on laienenud üle maailma. 1993. aastal avati tütarettevõtte Leedus, Norsvin Lietuva UAB. Tütarettevõtte on veel USA-s, Poolas ja Rootsis. Norsvini geneetika on unikaalne rahvusvahelisel tasandil ning nad püüavad veelgi kasvada. Norsvin tegeleb puhasaretuse, ristamise ja kunstliku viljastamisega.

2016. aasta septembris valiti Soomest ETSAÜ Seemendusjaama ristandkult (LY) Inttu. Seda tõugu kultu pole seemendusjaamas enne olnud ning tegemist on katsekuldiga, et vaadata, kas sellist tõukombinatsiooni on võimalik ka edaspidi kasutada meie tõuaretuses ning tootmises. Kuigi loom on meil olnud veel lühikest aega, võib tema kohta juba öelda, et sperma kvaliteet on väga hea. Hetkel on Inttu spermat kasutanud 3 farmi 102 korral. Seemendustulemustest on veel vara rääkida.

Soomest toodi eelmisel aastal kultu peale pikemat pausi. Viimane kord osteti loomi Soomest 2014. aasta novembris.

Eelmisel aastal arvati karjast välja 32 looma, neist üksteist djuroki tõugu, kaheksa landrassi tõugu, neli jorkširi tõugu, kaks pieträani tõugu ja seitse ristandkultu. Väljamineku põhjused on erinevad. Kuus looma paigutati ümber teistesse farmidesse seakatku riski hajutamiseks. Kolme looma puhul oli põhjuseks sobimatus seemendusjaama kuldiks. Ebakvaliteetse sperma tõttu prakeeriti 10 kultu. Sperma kvaliteedi languse põhjuseid ei teata. Mõnel loomal ei vasta sperma kvaliteet nõuetele juba karja tulles, osadel langeb kvaliteet ajaga. Seepärast kontrollitakse sperma kvaliteeti mikroskoobi abil alati enne spermatuubide seemendusjaamast välja saatmist. Kuus looma arvati karjast välja vanuse tõttu, neljal tekkisid jalavigastused ning neid ei olnud võimalik enam kasutada. Üks kult osutus kurjaks, temaga edasi töötamine osutus võimatuks. Ühe kuldi vastu ei olnud farmidel huvi ja ka tema tuli karjast välja arvata ning ühe kuldi jaoks sai saatuslikuks väikesed pesakonnad emistel, kellel kasutati selle kuldi spermat.

Seemendustulemused

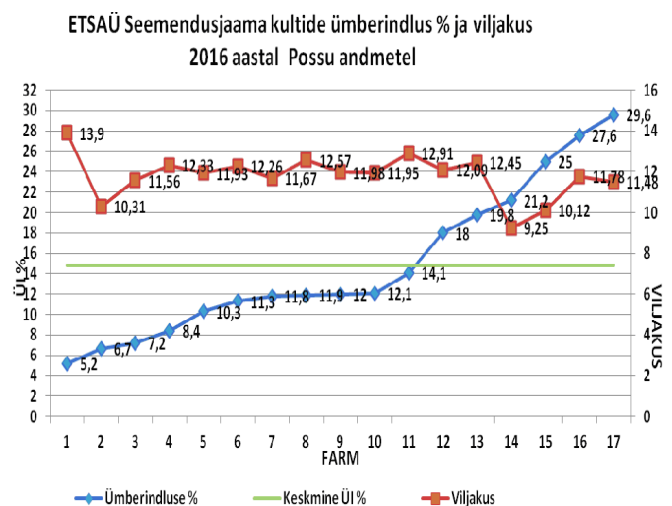
Möödunud aasta seemendustulemuste kokkuvõtte analüüsimisel peab teadma, et pesakondade suurused pole lõplikud, kuna aasta lõpus seemendatud emised pole veel poeginud ning olla võib ka sisestamata andmeid. Analüüsi aluseks on ETSAÜ liikmete Possu programmi sisestatud andmed. Seega on andmete õigsuse seisukohalt väga oluline, et farmid täidaksid programmi korrektselt ja uuendaksid andmeid regulaarselt (vähemalt kord kuus). Andmete uuendamine tähendab seda, et farmi Possust edastatakse andmed EPJ andmebaasi, mille kaudu

seemendusjaama spetsialist saab analüüsimiseks vajalikud andmed.

2016. aastal on Possu andmetel ETSAÜ Seemendusjaama kultu kasutatud 22 farmi, kokku 60 erinevat kultu. Tehtud on 10 370 seemendust, sündinud on 6598 pesakonda. 2016. aasta andmed on võetud Possu portaalist 22.02.17 seisuga. Keskmiselt on elussündide 11,5 põrsast pesakonna kohta. Keskmise ümberindluse protsent on 14,8.

Graafikul 1 on välja toodud viljakus ja ümberindluse protsent farmide lõikes ja need on reastatud ümberindluse protsendi järgi. Esimeseks on farm, kus ümberindlus on kõige väiksem ning viimaseks kõige suurema ümberindluse protsendiga farm. Graafikusse on toodud farmid, kus 2016. kolme kvartali jooksul on tehtud vähemalt 25 seemendust ETSAÜ Seemendusjaama kultidega. Oma ettevõtte asukoha määramiseks graafikul on vaja leida Possust oma karja emiste ümberindluse % ja pesakonna suurus trükiselt „Toodangustatistika kultide kohta“. Valides seemenduste perioodiks sobiva perioodi ja staatuseks „Tartu KSJ kuldi“.

Graafik 1

Sperma müük seemendusjaamast on 2016. aastal võrreldes möödunud aastaga vähenenud 10 688 doosi võrra, see on 25%. Vähenemise on tinginud nii farmide sulgemine seakatku tõttu kui ka olemasolevate farmide tootmise vähendamine aasta esimesel poolel. Mustade tõugude spermat (pieträän, djurok, ristandkuldid) on vähem müüdud 8383 doosi, aretuspermat (jorkšir, landrass) on müüdud 2305 doosi võrra vähem kui 2015. aastal. Vähenemine toimus aasta esimeses pooles, aasta teises pooles oli müük taas tõusuteel ning aasta kolme viimse kuuga saavutanud 2015. aastaga sama tulemuse.

2016. aastal on kõige rohkem müüdud djuroki tõugu kultide spermat, sellele järgnevad landrassi tõug, ristandkuldid (DP ja DL), jorkširi tõugu kultide sperma müük ning pieträani tõugu kultide sperma. Pieträani tõugu kultide sperma müük on kasvanud just aasta teisel poolel.

Aasta on alanud ja loodame uuest aastaks ikka paremaid tulemusi. Info ja abi saamiseks olete alati oodatud nõu küsima ETSAÜ töötajatelt.

Jaanika Kreela

Eesti Tõusigade Aretusühistu Seemendusjaama laborant

Moldovat nõustamas

FAO (ÜRO Toidu- ja Põllumajanduse Organisatsioon) on käivitanud projekti, mis aitab kaasa piimaveiste aretusele Moldovas. Üks projekti eesmärk on ka jõudluskontrolli süsteemi taaskäivitamine. Taustaks nii palju, et Nõukogude Liidu lagunemise järgselt on lagunened ka sealne jõudluskontrolli süsteem ja kahjuks kogu vajalik infrastruktuur. Kogu süsteem vajab ülesehitamist, mis eeldab teataval hulgal raha, aga ka teadmisi. Euroopa Liidu ja FAO abil sai sisustatud Moldova Riikliku Põllumajanduslikooli juures asuv piimalabor, kus on nüüdseks olemas võimekus analüüsida piimaproove. Tuleb tunnistada, et labor on tänapäevases mõistes küll väike, aga antud olukorra ja võimaluste juures parim, mis olla saab. Eestist olid projektiga seotud EPJ juhataja Kaivo Ilves ja piimalabori juhataja Mart Kuresoo, kes viisid möödunud aasta detsembris läbi sealsetele labori töötajatele koolituse jõudluskontrolli tegemise põhimõtetest ning piimalabori igapäevasest juhtimisest ning tööst.

Moldovas viibides tekkis meil mõte Moldova koolitamise jätkata ning tänaseks on EPJ juba saatnud Välisministeeriumile taotluse selle projekti rahastamiseks. Projektile rahastuse saamisel on plaanis, et Moldova piimatootjad katsetavad ka meie Vissukest.

Kaivo Ilves

Maaelu Arengu Euroopa
Põllumajandusfond:
Euroopa investeeritud
maapiirkondadesse

Rahvusvaheliste ringtestide tulemused

Alates 1998. aastast võtab EPJ labor igal aastal osa rahvusvahelisest ringtestist piimakomponentide määramiseks, mida korraldavad Rahvusvaheline Piimatööstuste Laborite Kontrolli Keskus (CECALAIT) ja Rahvusvaheline Jõudluskontrolli Komitee (ICAR).

EPJ labor teeb rahvusvahelisi võrdluskatseid kõigi laboris määratavate piimakomponentide osas.

Eelmise aasta märtsis tehtud rahvusvahelise ringtesti võrdluskatseid näitasid, et määramise täpsus on rahvusvahelise katse jaoks kehtestatud hälbe lubatud piirides.

ICAR-i laborite arvestuses piima rasvasisalduse määramisel oli osavõtjaid 15 ja EPJ labor oli pingereas II kohal: valgusisalduse 15 osavõtja seas esikohal, laktoosisisalduse 12 osavõtja seas III kohal, somaatiliste rakkude 27 osavõtja seas III kohal ja karbamiidi määratud 11 osavõtja seas jäime teiseks.

2016. a lõpus võtsime ka osa EPJ poolt loomakasvatavatele pakutavate lisateenuste lehma tiinuse, BHB (ketoosi kahtlusega lehmad) ja mastiiti põhjustavate bakterite määramise testidest, mille tulemused mahtusid samuti lubatud hälbe piiridesse. Seega võib öelda, et EPJ väljastatavad piimaproovide analüüsitulemused on usaldusväärsed.

Muhedat

“Loomade kasvatamises valitseb see põhjusmõte: ühesugune ühesugusega paaritud annab jälle ühesuguse, ühesugune isesugusega paaritud annab isesuguse ja isesugune isesugusega paaritud annab isesuguse.”

Kirjutanud Baltimaa farmloomade kasvatamise seltsi instruktor F. von Sivers 1899. a Tartumaal, Rannus.

Aasta töötaja

EPJ töötajad valisid aasta töötaja 2016 ja selleks sai **Anita Minin**. Anita töötas meil algul raamatupidajana, praegu müüb ta EPJ klientidele kõrvamärke ja muid kaupu. Kolleegid hindavad Anitas töökust ja rõõmsameelsust, ta on alati positiivne ja sõbralik nii klientide kui kaastöötajatega.

www.epj.ee
epj@epj.ee

F. R. Kreutzwaldi 48a, 50094 Tartu

Piimaveiste jõudluskontrolli alane nõustamine	738 7738
Sigade jõudluskontrolli alane nõustamine	738 7765
Kõrvamärkide müük	738 7762 526 3529
Järvamaa klienditeenindaja	738 7751
Harju-, Hiiumaa-, Ida-Viru-, Jõgeva-, Valga- ja Võrumaa klienditeenindaja	738 7752
Lääne-, Põlva-, Rapla-, Tartu- ja Viljandimaa klienditeenindaja	738 7753
Lääne-Viru, Pärnu- ja Saaremaa klienditeenindaja	738 7754
Geneetiline hindamine (veised)	738 7731
Geneetiline hindamine (sead)	738 7746
Raamatupidamine	738 7769

Labor

F. R. Kreutzwaldi 46, 51006 Tartu

Tel	738 7726
Piimameetrite testimine	738 7722
Piimaproovide vastuvõtt	738 7721
Piimaringid	738 7726

Jõudluskontrolli spetsialistid maakonnas

Harjumaa	Maila Kirs	tel 509 4675	maila.kirs@epj.ee		
Harjumaa	Ludmilla Aan	tel 516 7816	ludmilla.aan@epj.ee		
Hiiumaa	Maire Tamm	tel 463 1147	maire.tamm@epj.ee	5332 4204	Mäe 2, Käina 1. ja 3. K 12.00-16.00
Ida-Virumaa	Ludmilla Aan	tel 516 7816	ludmilla.aan@epj.ee		
Jõgevamaa	Merle Lillik	tel 776 0048	merle.lillik@epj.ee	516 7868	Ravila 10 II korrus, Jõgeva E 9.00-14.00
Järvamaa	Merle Lillik	tel 385 0286	merle.lillik@epj.ee	516 7868	Pärnu 58 II korrus, Paide K 9.30-13.30
Lääne-Virumaa	Ludmilla Aan	tel 322 7018	ludmilla.aan@epj.ee	516 7816	Neffi 2, Piira, Lääne-Viru mk E 9.00-14.00
Läänemaa	Maila Kirs	tel 473 3007	maila.kirs@epj.ee	509 4675	Jaani 10 I korrus, Haapsalu K 9.00-15.00
Põlvamaa	Evi Prins	tel 799 3007	evi.prins@epj.ee	520 6231	Puuri tee 1, Põlva K 10.00-13.00
Pärnumaa	Saive Kase	tel 443 3120	saive.kase@epj.ee	524 0147	Haapsalu mnt 86, Pärnu E 9.30-15.00
Pärnumaa	Maila Kirs	tel 509 4675	maila.kirs@epj.ee		
Raplamaa	Maila Kirs	tel 485 5673	maila.kirs@epj.ee	509 4675	Kuusiku tee 6, Rapla E 9.00-15.00
Saaremaa	Maire Tamm	tel 453 1352	maire.tamm@epj.ee	5332 4204	Kohtu 10, Kuressaare E 9.00-15.00
Tartumaa	Merle Lillik	tel 738 7739	merle.lillik@epj.ee	516 7868	Kreutzwaldi 48A-215, Tartu 1. ja 3. T 8.00-15.00
Valgamaa	Evi Prins	tel 520 6231	evi.prins@epj.ee		
Viljandimaa	Saive Kase	tel 433 3713	saive.kase@epj.ee	524 0147	Vabaduse plats 4-317, Viljandi T 9.00-14.00
Võrumaa	Evi Prins	tel 782 1253	evi.prins@epj.ee	520 6231	Liiva 11 II korrus, Võru T 10.00-13.00

Uudised

Hea klient!

Hiljuti toimunud jõudluskontrolli-organisatsioonide kohtumisel Šotimaal Edinburghis olid läbivaks teemaks andmed, mida organisatsioonid loomapidajatelt koguvad.

Ühest küljest kõlab see lihtsa ja arusaadava teemana, kuid teisalt on see keerukas ja kompleksne valdkond, mis tähendab andmete liikumist, andmete omandiõigust, aga ka andmete täpsust, mis on aluseks edasiste otsuste tegemisel.

Andmetest rääkides ei sõltu need loomaliigist, lihtsalt kasutatavad tehnoloogiad on erinevad.

EPJs oleme me korraldanud infopäevi nime all “Andmete registreerimine – ajasääst või ajakulu?”.

Oleme alati rõhutanud mõtteviisi, et parandada saab neid näitajaid, mida farmis registreeritakse ja mõõdetakse.

Kokkuvõtteks tuleb leida alati tasakaal hinna ja kasutatava tehnoloogia täpsuse vahel, kuid siinkohal on vajalik alati mõelda, kas selle hinna eest saadav täpsus annab piisavalt usaldusväärset informatsiooni, et lähtuvalt sellest teha edasisi otsuseid. Aga ei tohiks unustada ka oma tööprotsesse, sest tehnoloogia pakub lubatud täpsust ainult siis, kui seda kasutatakse õigesti.

Kontrolligem oma tööprotsesse ning mõelgem igapäevase töö juures andmete täpsuse peale!

Kaivo Ilves
Eesti Põllumajandusloomade
Jõudluskontrolli AS-i juhataja

Uus teenus “Piimaanalüüsid + BHB”

EPJ pakub piimakarjakasvatajatele uut teenust “Piimaanalüüsid + BHB”, millega saab jõudluskontrolli piimaproovist kindlaks teha ketoosiriski.

Ketoos on lüpsilehmade ainevahetushaigus, millesse sagedamini haigestuvad lehmad teisel ja kolmandal laktatsiooninädalal. Ketoos võib osutuda väga kulukaks, kuna vähendab piimatoodangut ning avaldab pikemaajalist mõju lehma edasisele tervisele, sigimisele ja heaolule.

Ketoos võib esineda kliiniliste tunnustega (kliiniline ketoos) või ilma nähtavate haigustunnusteta (subkliiniline ketoos).

Ilma nähtavate haigustunnusteta loomal saab ketoosi diagnoosida ainult ketokehade sisalduse määramisega lehma verest, uriinist või piimast. Üks peamine ja kõige tundlikum ketokeha on BHB (beetahüdroksüvõihape), mida on nüüd võimalik määrata ka jõudluskontrolli piimaproovist.

Jõudluskontrolli piimaproovidest tehtavad analüüsid sobivad eelkõige karja olukorra hindamiseks ning tulemused ei anna ketoosi diagnoosi. Küll aga võib lehma kõrge BHB tase olla näitajaks tema terviseprobleemist.

Teenuse kasutamiseks tuleb tellida kogu karjale piimaanalüüsides pakett “Piimaanalüüsid + BHB”, kus proovi hind on 58 senti (soodushinna kohta vt meie kodulehe hinnakirja). Tellimiseks tuleb EPJ-le esitada vabas vormis avaldus üldmeilile epj@epj.ee või postiaadressil Kreutzwaldi 48a, Tartu, või tellida teenus Vissukeses (samal kuul tulemuste nägemiseks peab teenuse tellima enne kontrollpäeva). Proovid ei vaja eraldi märgistamist ega saatelehte, analüüsid tehakse tavalistest jõudluskontrolli piimaproovidest. Teenus on n.ö karjapõhine – eraldi farmide/gruppide kaupa seda tellida ei saa.

Teenus jõudluskontrolli proovist on lihtne piimatootjale – soodne ja regulaarne teenus annab kiired vastused karja ketoosiriski kohta pärast kontroll-lüpsi ja tagab kontrolli karja produktiivsuse üle.

Sõratervise atlas

EPJ andis välja ICARi Sõratervise atlase. ICARi (Rahvusvaheline Jõudluskontrolli Komitee) sõratervise atlas ilmus 2015. aastal ja on nüüdseks tõlgitud juba 18 keelde. Atlas on mõeldud veisekasvatajatele ja on heaks töövahendiks sõrahaiguste kindlaksmääramisel, kuna on varustatud rikkalikult värvilise pildimaterjaliga ja selle koostamisel osalesid erinevad sõratervise eksperdid.

Atlase tõlkis eesti keelde Kadri Kääramees (EMÜ), toimetasid Kalmer Kalmus (EMÜ) ja Kaivo Ilves, Aire Pentjärv, Toomas Rimmel ja Aimi Sõrg (EPJ).

ICARi sõratervise atlast on võimalik saada EPJ peamajast Tartus (tel 738 7762, e-post myyk@epj.ee) ning jõudluskontrolli spetsialistidelt maakondades, samuti saab seda kliendi soovil lisada temale saadetavasse kõrvamärgipakki.

Sõratervise atlas ise on tasuta, raamatu saatmisel tuleb tasuda saatekulu vastavalt EPJ hinnakirjale (vt hinnakirjast Veiste kõrvamärkide transport, postitamine).

Kaardimaksevõimalus maakondades

EPJ jõudluskontrolli spetsialistidel on nüüd kasutada kaardimakseterminalid ning meie kliendid saavad arveid tasuta EPJ maakondlikes esindustes pangakaardiga.

Kevade infopäevad

EPJ korraldas sel kevadel oma klientidele viis infopäeva, mis toimusid aprillis ja mais.

Infopäevadel esines EPJ väliteenistuse osakonna juhataja Aire Pentjärv, kes rääkis loomapidajate tulemustest ja EPJ teenustest. Tõuaretusest kõneles Tõnu Põlluäär (ETKÜ). Hea vastuvõtu sai Hertta Pirkkalainen (Eesti Maaülikool) ettekanne paljude eluliste näidetega looma tervise parandamise võimalustest piimaveisekarjas.

Infopäevade materjalidega saab tutvuda ka EPJ kodulehel: Piimaveised – Kasulik teave – Koolitusmaterjalid.

Teadlaste otsingud maohaavandite vähendamiseks sigadel

Maohaavanditest tingitud tervisehäireid seostatakse sigade heaoluga, mistõttu viimastel aastatel on Taani Aarhusi Ülikooli teadlased koostöös Taani Sigade Uurimiskeskusega aktiivselt püüdnud katsetega välja selgitada võimalusi probleemi vähendamiseks või vältimiseks, uurides teravilja jahvatamise ja sööda komponentide mõju sea tervisele. Taanis on tehtud kindlaks, et 30% nuumikutest ja 50% emistest on maohaavanditega. 2013. a uuringutulemused näitasid, et maohaavandite tõttu hukkus 13% nuumikutest.

Hiljuti lõppes Taanis üks projekt, kus granuleeritud jõusöödale lisati 4% tööstuslikul eesmärgil kasvatatava kanepi kestadid. Katsel oli kaks eesmärki: selgitada, kas kanepikestade lisamisega söödale on võimalik ennetada maohaavandite teket ja kas sõnnikuproovide analüüsimisega on võimalik eristada terve maoga sigu maohaavanditega sigadest. Leiti, et kanepikestade kasutamise mõju granuleeritud jõusöödas oli marginaalne ja selle lisamine maopõletike ja haavandite esinemissagedust ei vähenda. Katse teine eesmärk näitas, et elussigade sõnnikuproovide analüüsimine põletikumarkerite alusel ei võimalda eristada terve ja põletikulise maoga sigu. Küll aga näitas uuring, et maohaavanditega sigade osakaal ei vähene, vaid jätkuvalt suureneb ja seda seostatakse sigade heaolu halvenemisega. Katsega leiti, et maohaavandeid saab ennetada, kui sigadele sööta granuleeritud jõusööda või peenjahvatusena (osakeste keskmine suurus <700 mikronit) jahu asemel jämeda jahvatusena teraviljajahu, kuigi see vähendab toitainete omastatavust ja suurendab oluliselt kulutusi söödale. Karjades, kus kasutati granuleeritud sööta, esines maohaavandeid neli korda enam kui jahu kasutavates karjades. Jahvatatud vilja (nii peen- kui jämejahvatus) moodustab maos puderja massi, mis eeldatavasti tagab, et õrn, valge maoosa ei puutu kokku madala pH-ga maosisuga ja hape ei kahjusta seda ala. Granuleeritud sööt annab maos enam veelist massi ja seeläbi suurendab haavandite riski. Kuigi graanulite veeimamisvõime väljaspool looma organismi on suurem kui jahul, toimub seedesüsteemis midagi, mis muudab sööda omadusi risti vastupidiseks. Kuidas see täpselt toimub, pole veel uuritud. Küll aga on oluline granuleeritava teraviljajahu osakeste suurus.

Katses selgus veel, et maohaavandeid esines isu järgi söödetatvatel sigadel sagedamini kui piiratud sööta saavatel sigadel. Sagedasti ja väikeste portsjonite söömisel on probleemiks see, et maohapet eritub igal söömiskorral, kuid sööta ei ole maohappega segamiseks piisavalt.

Maohaavandite tekkimist vähendab põhu igapäevane kasutamine allapanuna. Põhu positiivne efekt avaldub keskkonna rikastamise ja seeläbi stressi vähendamise kaudu. Taanlased katsetasid ka põhu lisamist granuleeritud söödale 10% mahus ja leidsid, et see ei vähendanud maohaavandite teket, esinemissagedust ega stereotüüpset käitumist. Katsetati ka rullisilo *ad libitum* söötmist nuumikutele ja leiti, et see vähendas olulisel määral maohaavandite esinemist karjas. Suurimaks probleemiks nii põhu kui silo kasutamisel on sõnnikusüsteemide pidev ummistumine ja teadlased töötavad, leidmaks ka sellele probleemile lahendus.

Maohaavandite tekkepõhjuste uurimisel täheldati, et maohaavandite ja kopsupõletiku esinemine on omavahel seotud. Karjades, kus esines kopsupõletikku, esines rohkem maohaavanditega sigu kui nakatumata karjades. Sama seos esines ka varem uuritud pleuriidi puhul. Samuti on taanlastel kahtlus, et ka lawsonia ja helikobakteri infektsioon on seotud maohaavandite esinemisega. USA teadlased uurisid 2013. a. helikobakteri esinemist ja mõju sigadele ning täheldasid selle

esinemisel 10% kaalulangust ja maohaavandeid. Taanlased soovivad nuumikute maotervise parandamiseks järgmist:

1. Kontrolli söödaosakeste suurust, minimaalselt 60% ja maksimaalselt 80% osakestest peaksid olema alla 1 mm. Kui maohaavandite probleem ei vähene, suurenda jämedate osakeste osakaalu. Osakeste suurus on oluline nii kuiv- kui märgsööda puhul. Võimalusel saada juhuslikult valitud sigade (20 tk) maod laborisse uurimiseks.

2. Suurenda odra osa söödas. Teaduslikes uuringutes on tõestust leidnud odra osakaalu suurendamise positiivne mõju maotervise seisundile. Seejuures tuleb märkida odra osakaalu suurendamisel ratsioonis kaasnevat jõudluse vähenemist.

3. Asenda granuleeritud jõusööt söödalisandite ja teravilja või jõusööda seguga, mis pole kuumtöödeldud ega granuleeritud.

4. Muuda võimalusel söötmissagedust. Sagedasem söötmine parandab mao tervist.

5. Kontrolli söömisala piisavust. Igal seal peab olema piisavalt ruumi, et rahus süüa. See kehtib kõikide söötmissüsteemide puhul.

6. Kasuta koresööta. Uuringud on näidanud, et nt rullisilol on suurim mõju maohaavandite esinemissageduse vähendamisele.

7. Kontrolli jooksvat nakkushaiguste, nt viirushaigustest sigade tsirkoviiruse tüüp 2 (PCV2) ja sigade respiratoor-reproduktiivse sündroomi (PRRS) ning respiratoorsete haiguste esinemist karjas. Kaalu vaktsineerimisstrateegia väljatöötamist nende haiguste esinemisel.

Tabel 1. Ratsiooni komponentide mõju maohaavanditele

Nimi	Mõju maohaavandite tekkele / ennetamisele
Oder	peenjahvatusastme korral suurendab esinemissagedust
Nisu	marginaalne kaitsev mõju
Mais	suurendab esinemissagedust ja haavandite raskusastet
Kaer	ennetav toime
Lutsern	ei täheldatud kaitsvat mõju
Soja	ei täheldatud kaitsvat mõju
Endosperm	suurendab esinemissagedust
Kliid	marginaalne kaitsev mõju
Idu	ei täheldatud kaitsvat mõju
Kiud	kaitsev mõju
Granuleeritud sööt *	marginaalne kasulik/kahjulik mõju
Väikesed osakesed	suurendab haavandite raskusastet
Termineline töötlemine	teatud tingimustel suurendab haavandite raskusastet
Vasksulfaat	väga suur mõju haavandite tekkele
Metioniin	ei täheldatud kaitsvat mõju
Antibiootikumid	ei täheldatud kaitsvat mõju
E-vitamiin	erinevad tulemused, defitsiit pigem kahjulik
C-vitamiin	ei täheldatud mõju
A- ja D-vitamiin	ei täheldatud kasu
B-vitamiinid	ei täheldatud kasu
U-vitamiin	marginaalne kasu
Raud	liigne tase suurendab esinemissagedust
Tsink	madal tase suurendab esinemissagedust

* – mõju sõltub granuleerimisel kasutatava teravilja jahvatusastmest

8. Kasuta karantiinsulgusid. Eralda kahvatud ja loiu olemisega sead karantiinsulgu ja sööda jämejahvatusega sööta, võimalusel ka rullsiilo. Maohaavandid peaksid paranema ja sead taastuma mõne nädala jooksul.

Taani katsete tulemusi esitleti põhjalikult EAAP konverentsil 2016. aastal septembris, Belfastis. Erinevate söötade kaitsvat või ennetavat toimet maohaavanditele on uurinud Austraalia teadlased (Tabel 1). Maohaavandite tekkepõhjused peituvad enamasti sobimatus ratsioonis või sööda füüsilistes omadustes, aga seda mõjutavad ka muud, nt pidamisega seotud tegurid.

Ratsiooni koostisest põhjustatud maohaavandid: madal valgusisaldus; madal kiudainesisaldus ratsioonis (põhu kasutamine allapanuna vähendab esinemissagedust); suur energiasisaldus; liigne nisu osakaal (üle 55%) ratsioonis; E-vitamiini või seleeni puudus; liiges koguses rauda, vaske või kaltsiumi; liiga vähe tsinki; liiga palju küllastumata rasvhappeid; ratsioon põhineb vadakul ja lõssipulbril.

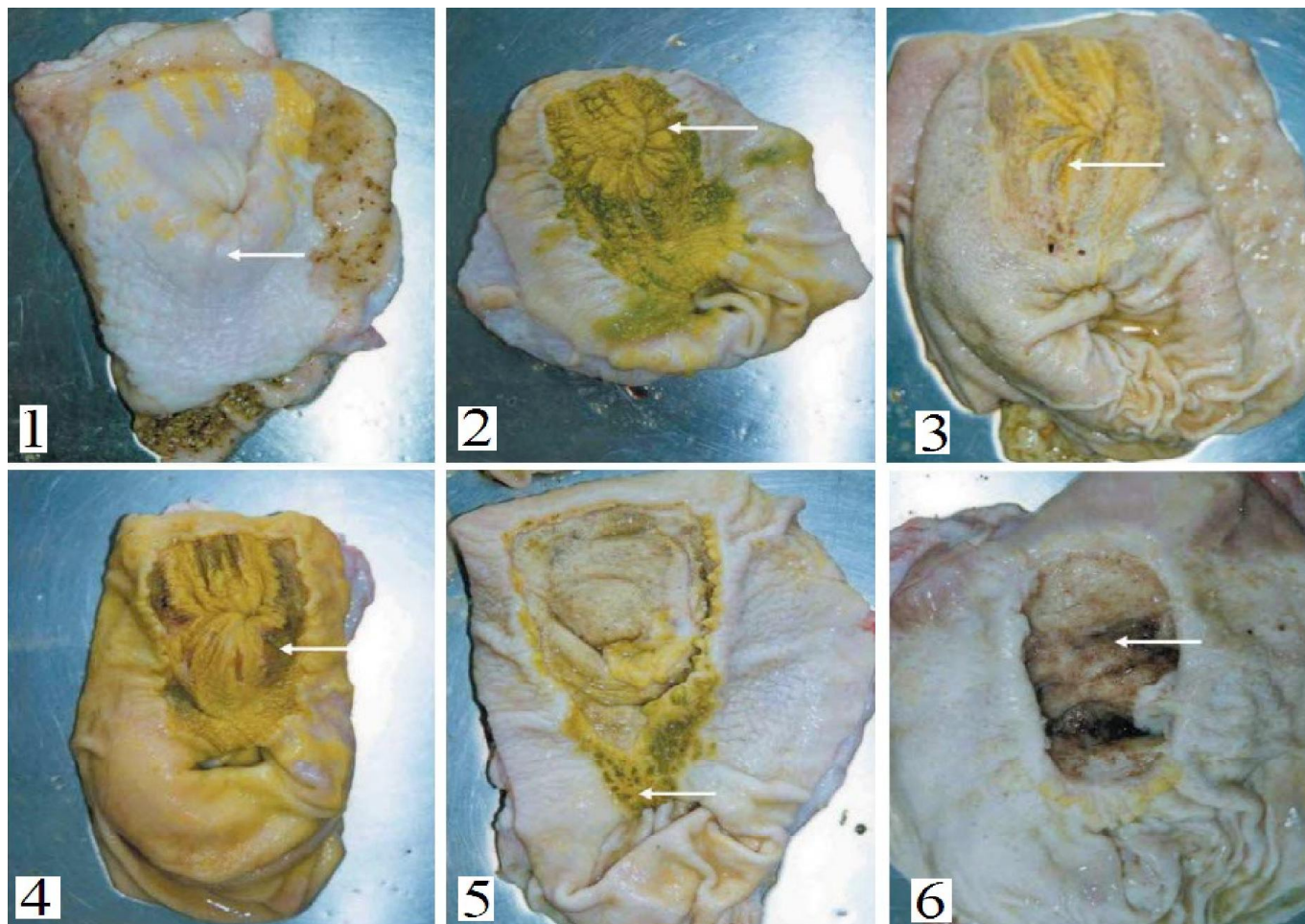
Maohaavandeid tekitava sööda füüsilised omadused: granuleeritud jõusööda või väga peeneks jahvatatud teravilja kasutamine; liiga järsk üleminek granuleeritud

söödalt puistesöödale; kõrge niiskusesisaldusega teravilja kasutamine.

Muud tegurid, mis suurendavad maohaavandite esinemissagedust: ebaregulaarsed söötmisajad või perioodilised näljaperioodid; lubatust rohkem sigu ühel ruutmeetril (liikumine häiritud, kõik sead ei saa süüa); kõrge aretusväärtusega sead; ebasobilik mikrokliima; transport ja muud stressi tekitavad tegevused; kopsupõletiku puhanguga maohaavandite esinemissagedus suureneb.

Maohaavanditega seal väheneb söögiisu ja elusmass, siga muutub aneemiliseks, väljaheited on tumedad. Vahel loom ka hingeldab, krigistab hambaid, kusjuures kehatemperatuur on tavaliselt normaalne. Väljaheited on tumedad selles esineva vere tõttu ja see on püsiv sümptom. Kõhulahtisust tavaliselt ei esine, aga siga võib oksendada. Maohaavandid võivad põhjustada väliselt terve sea äkksurma maosisese verejooksu tõttu.

Alljärgnevalt mõned pildid maohaavanditest ja selgitused nende kohta (vt internetist <https://www.daf.qld.gov.au/animal-industries/pigs/pig-health-and-diseases/a-z-pig-diseases/gastric-ulcers/gastric-ulcer-scoring-image-gallery>).

1. normaalne söögitoru avanemine makku
2. söögitoru tihenemine ja paksenemine makku avanemisel
3. haavandi tekke algus
4. väike haavand
5. selgelt nähtav haavand
6. kogu söögitoru ava hõlmav haavand

Refereeritud artiklid ajakirjadest 2016. a Svin nr. 1, 2, 5, 6, Pig progress 30.05.2016 ja internetist <https://www.daf.qld.gov.au/animal-industries/pigs/pig-health-and-diseases/a-z-pig-diseases/gastric-ulcers>.

Küllli Kersten
sigade jõudluskontrolli juht

Muudatused kontaktandmetes

EPJ kontaktandmetes on toimunud mitmeid muudatusi, millele soovime tähelepanu juhtida.

Nii otsustasime sulgeda lauatelefoninumbrid Hiiumaa ja Järvamaa esindustes, kuna nende kasutamine ei ole aktiivne ja kliendid helistavad enamasti oma maakonna jõudluskontrolli spetsialisti mobiilile või kasutavad hoopiski meie e-teenuseid.

Hiiumaa esindusega seoses toimus veel üks muutus – nimelt vahetub tuba, kus vastuvõtt toimub, aadress jääb samaks. Edaspidi ootame meie kliente nüüd Hiiumaa nõuandekeskuse ruumis iga kuu esimesel ja kolmandal kolmapäeval.

Suuremad muudatused on toimunud EPJ andmetöötuse osakonnas ja laboris. Kuna jõudluskontrollialuste piimakarjade arv on vähenenud, e-teenuste osakaal suurenenud ja kulud kasvanud, pidime töökorraldust reorganiseerima ning selle käigus ka koondama mitu töökohta.

Alates maikuust on maakonnad jaotatud andmetöötuse osakonna klienditeenindajate vahel järgmiselt: Harju-, Jõgeva, Järva- ja Valgamaa – Vaike Konga, telefon 738 7751; Lääne-, Põlva-, Rapla-, Tartu-, Viljandi- ja Võrumaa – Tea Kivimaa, telefon 738 7753; Hiiu-, Ida-Viru-, Lääne-Viru, Pärnu- ja Saaremaa – Eha Mäetaga, telefon 738 7754.

Maailm Liit maaelu arenguks
Euroopa Liit maaelu arenguks
Euroopa investeringud
maapiirkondadesse

EAAP ja Interbull Tallinnas

Suve lõpul on Eestisse oodata loomakasvatusteadlasi välismaalt.

Rahvusvahelise pullide hindamise komitee Interbulli (*International Bull Evaluation Service*) iga-aastane koosolek peetakse Tallinnas 25.–28. augustil.

Kohe pärast seda toimub Tallinnas Euroopa loomakasvatuse assotsiatsiooni EAAP (*European Federation of Animal Science*) 68. aastakonverents teemal “Patterns of Livestock Production in the Development of Bioeconomy” ajavahemikus 28. augustist–1. septembrini.

Konverentsi teemad on mitmekesised alates geneetilisest valikust ja hindamisest ning looma tervisest ja heaolust kuni uute väljakutseteni farmimajandamises. Lisaks toimuvad väljasõidud farmidesse.

Viss 2017

Saarte Viss toimus 6. juunil Upal. Saarte EHF Viss tuli Rauni POÜst, EPK Viss Kärla PÜst. EPJ pani oma auhinna (teatud summas lisateenuseid) välja esmaspoeiginute võitjaile, kes mõlemad pärinevad Kõljala POÜst: EHF võitja oli Saarik ja EPK võitja oli Katariine.

Viss 2017 toimus 16. juunil Ülenurmel. Võib öelda, et Tartu Agro AS tegi siin puhta töö: nii EHF kui EPK Vissid pärinevad sellest ettevõttest, samuti reservvissid. EPJ pani EHF ja EPK esmaspoeiginute kolmele parimale välja oma auhinna (lisateenused Mastiit ja tiinuse test). Ka esmaspoeiginute võitjad on Tartu Agro ASi hoolealused: EHF võitja oli Tilleriin ja EPK võitja Coco. EHF esmaspoeiginute II koha sai Riisa Põlva Agro OÜst ja III koha Sarve Kehtna Mõisa OÜst. EPK II koha esmaspoeiginutest sai Pääsu Kõpu PM OÜst ja III koha Susanna Tartu Agro ASist. Palju õnne võitjaile!

Muhedat

Hiljutised Eesti lennupäevad Tartumaal toovad meelde algaja piloodi kiirkursuse õpetused: Hea maandumine on siis, kui saad iseseisvalt lennukist välja. Suurepärane aga siis, kui seda lennukit saab uuesti kasutada.

Olukorra õige hindamine tuleb kogemustest, kogemused tulevad aga sageli olukorra vales hindamisest.

www.epj.ee
epj@epj.ee

F. R. Kreutzwaldi 48a, 50094 Tartu

Piimaveiste jõudluskontrolli alane nõustamine	738 7738
Sigade jõudluskontrolli alane nõustamine	738 7765
Kõrvamärkide müük	738 7762 526 3529
Harju-, Jõgeva-, Järva- ja Valgamaa klienditeenindaja	738 7751
Lääne-, Põlva-, Rapla-, Tartu-, Viljandi- ja Võrumaa klienditeenindaja	738 7753
Hiiu-, Ida-Viru-, Lääne-Viru, Pärnu- ja Saaremaa klienditeenindaja	738 7754
Geneetiline hindamine (veised)	738 7731
Geneetiline hindamine (sead)	738 7746
Raamatupidamine	738 7769

Labor

F. R. Kreutzwaldi 46, 51006 Tartu

Telefon	738 7726
Piimameetrite testimine	738 7722
Piimaproovide vastuvõtt	738 7721
Piimaringid	738 7726

Jõudluskontrolli spetsialistid maakonnas

Harjumaa	Maila Kirs	tel 509 4675		maila.kirs@epj.ee	
Harjumaa	Ludmilla Aan	tel 516 7816		ludmilla.aan@epj.ee	
Hiiumaa	Maire Tamm	tel 5332 4204		maire.tamm@epj.ee	Mäe 2, Käina 1. ja 3. K 12.00-16.00
Ida-Võrumaa	Ludmilla Aan	tel 516 7816		ludmilla.aan@epj.ee	
Jõgevamaa	Merle Lillik	tel 776 0048	516 7868	merle.lillik@epj.ee	Ravila 10 II korrus, Jõgeva E 9.00-14.00
Järvamaa	Merle Lillik	tel 516 7868		merle.lillik@epj.ee	Pärnu 58 II korrus, Paide K 9.30-13.30
Lääne-Võrumaa	Ludmilla Aan	tel 322 7018	516 7816	ludmilla.aan@epj.ee	Neffi 2, Piira, Lääne-Võrumaa E 9.00-14.00
Läänemaa	Maila Kirs	tel 473 3007	509 4675	maila.kirs@epj.ee	Jaani 10 I korrus, Haapsalu K 9.00-15.00
Põlvamaa	Evi Prins	tel 799 3007	520 6231	evi.prins@epj.ee	Puuri tee 1, Põlva K 10.00-13.00
Pärnumaa	Saive Kase	tel 443 3120	524 0147	saive.kase@epj.ee	Haapsalu mnt 86, Pärnu E 9.30-15.00
Pärnumaa	Maila Kirs	tel 509 4675		maila.kirs@epj.ee	
Raplamaa	Maila Kirs	tel 485 5673	509 4675	maila.kirs@epj.ee	Kuusiku tee 6, Rapla E 9.00-15.00
Saaremaa	Maire Tamm	tel 453 1352	5332 4204	maire.tamm@epj.ee	Kohtu 10, Kuressaare E 9.00-15.00
Tartumaa	Merle Lillik	tel 738 7739	516 7868	merle.lillik@epj.ee	Kreutzwaldi 48a–215, Tartu 1. ja 3. T 8.00-15.00
Valgamaa	Evi Prins	tel 520 6231		evi.prins@epj.ee	
Viljandimaa	Saive Kase	tel 433 3713	524 0147	saive.kase@epj.ee	Vabaduse plats 4–317, Viljandi T 9.00-14.00
Võrumaa	Evi Prins	tel 782 1253	520 6231	evi.prins@epj.ee	Liiva 11 II korrus, Võru T 10.00-13.00

Uudised

Hea klient!

Taas kord hakkab üks aasta lõppema ja paljude kohtades juba mõeldakse, milliseks on möödunud aasta kujunenud. Hiljuti kuulutati välja aasta põllumees 2017, kelleks valiti Margus Muld. Palju õnne!

Meie ettevõttel täitub käoleva aastaga kolmas tegevusaasta. 27. novembril on meie nn sünnipäev, mil moodustati Eesti Põllumajandusloomade Jõudluskontrolli AS ning varasemalt tuntud Jõudluskontrolli Keskus lõpetas aasta viimaste päevadega oma tegevuse. Tagantjärele vaadates ei olnud selline muutus kellelegi üllatuseks, kuid kindlasti ei teinud piimanduse ja seakasvatuse kriisiaeg uue ettevõtte olukorda lihtsamaks.

Täna, kolm aastat hiljem, tundub, et oleme vaikselt kriisist välja tulemas. Sigade arv jõudluskontrollis on tõusuteel ning on ületanud taas kord 10 000 looma piiri, mis teeb meidki lootusrikkamaks. Piimaveiste arv on küll endiselt väiksem, kui see oli 2015. aastal, kuid on suurem kui aasta tagasi. Suurenenud on ka piimaveiste jõudluskontrolli lisateenuste kasutamine, millele annavad loodetavasti veel hoogu juurde oktoobris toimunud lisateenuseid tutvustavad seminarid. Lihaveiste jõudluskontroll on olnud stabiilses arengus ning karjade ja loomade arv on aasta-aastalt kasvanud.

Peamine märk meie klientide olukorra paranemisest on maksekäitumise märgatav paranemine, mille eest tänan kõiki loomapidajaid!

Kaivo Ilves
Eesti Põllumajandusloomade
Jõudluskontrolli AS-i juhataja

Tiinuse test piimast – teenuspaketid

EPJ töötab tiinuse testi regulaarsetele kasutajatele välja teenuspaketid, mis teevad teenuse saamise mugavaks ja lihtsaks.

Kui teenuspakett on tellitud, ei pea loomapidaja enam ükshaaval märkima lehma, kelle tiinust soovitakse kontrollida – saavutatakse töö ja aja kokkuvõtte ning kõik vajalikud lehmad on kontrollitud. Teenuspakette saavad tellida need loomapidajad või nende töötajad, kes sisenevad EPJ veebirakendusesse ID-kaardi või Mobiil-ID-ga ja kellel on karjas peakasutaja õigused või volitus teenuse tellimiseks.

Teenuspakettide kasutamisel peavad kontroll-lüpsi tulemused EPJ-le jõudma elektrooniliselt – failiga või Vissukese kaudu.

Teenuspaketid on tähistatud vastavalt A, B, D ja D ning nende üksikasjalikum kirjeldus on toodud piimaveisekasvatate Sõnumite sisuosa.

Muudatus toodangu arvutamisel

Läbi aegade on jõudluskontrollis toodangu arvutamisel aluseks võetud kontroll-lüpsid, mis on toimunud alates **seitsmendast** poegimisjärgsest päevast. Paljudes karjades on see kontrollpäeval probleeme tekitanud, kuna tihti läheb äsjapoeginute piim üldpiima hulka juba varem – peab teadma, millistelt lemadelt piimaproove võtta ja millistelt mitte.

EPJ muutis oktoobris tingimusi selliselt, et toodangu arvestamisel võetakse arvesse kontroll-lüpsid, mis on toimunud alates **viiendast** poegimisjärgsest päevast. Seega peaks kontroll-lüpsi tegema kõigil lemadel, kelle poegimisest on möödunud vähemalt neli päeva. See annab võimaluse kiiremini jälile saada ka lehmade terviseprobleemidele SRA, BHB jt näitude alusel.

Muudatus on kooskõlas ICARI reeglitega.

EPJ uus nõukogu

EPJ nõukogus vahetus esimees, nüüd juhib nõukogu maaeluministeeriumi toiduohutuse ning teaduse ja arenduse asekanter Toomas Kevvai.

Liikmetena jätkavad Tanel Bulitko (Eesti Tõuloomakasvatate Ühistu), Ulve Märtsen (Eesti Tõusigade Aretusühistu) ja Roomet Sõrmus (Eesti Põllumajandus-Kaubanduskoda).

Konverents “Väljaminekute vähendamine”

EPJ korraldab novembris Pärnus 2-päevase konverentsi “Väljaminekute vähendamine”.

Konverents eesmärk on jagada loomapidajatega teoreetilisi teadmisi ja praktilisi kogemusi sellest, kuidas tõsta oma konkurentsivõimet läbi loomade tervise- ja toodangunäitajate ning heaolu parandamise; olulisemateks märksõnadeks on loomade pikaealisus ja karjas püsimine. Käsitletavad teemad on noorkarjakaasvatus, jalaprobleemid, ainevahetusprobleemid, karjaspüsamise pikendamine läbi tõuaretuse. Konverents on suunatud piimaveisekarjade loomakasvatuse- ja farmijuhtidele ning spetsialistidele.

Täpsem info on EPJ kodulehel.

Abitaotlused detsembris

Möödunud aastal muudeti põllumajandusloomade aretustoetuse tingimusi. Toetust võivad taotleda aretusühingud ja jõudluskontrolli läbiviijad (piimaveiste jõudluskontrolli puhul EPJ) ja selleks, et EPJ saaks taotleda aretustoetust, on vajalik saada loomapidajailt allkirjastatud abitaotlus.

Seetõttu saab EPJ ka sel aastal abitaotluse loomapidajatele, kes seisuga 1. detsember teevad piimaveiste jõudluskontrolli ning palub allkirjastatud abitaotluse tagastada EPJ-le kas e-postiga, kontroll-lüpsi lehtedega või posti teel. Täpsem info on abitaotluse kaaskirjas.

Täname kõiki, kes eelmisel aastal abitaotluse meile saatsid!

Mitmenda poegimise järel emis praakida?

Euroopa juhtivates seakasvatustasandades on leitud, et majanduslikult on optimaalne emiselt elu jooksul saada 6–7 pesakonda, sest pärast seda hakkab vähenema elusalt sündinud põrsaste arv, suurenema surnultsündinute osakaal, vähenema võõrutatud põrsaste arv ja suurenema ümberindluste osakaal. Viimasel aastal on suurenenud huvi saada oma karja taastootmisnäitajate analüüsi just poegimiskordade arvu järgi, mis ajendas koostama analüüsi nimega “Poegimiskord” ja teha see huvilistele kättesaadavaks Possu portaalis <https://www.jkkeskus.ee/jkk/sead/possu-portaal/poegimiskord.html>, kus iga omanik näeb vaid oma farmi andmeid. Millised aga on jõudluskontrollialuste karjade keskmised ja farmide võrdlustulemused, selgub alljärgnevast analüüsist. Viimasel kaheteistkümnel aastal on jõudluskontrollialustes karjades emiste keskmine viljakus suurenenud ja pesakonnas võõrutatakse rohkem põrsaid, samas aga suureneb surnultsündinute ja imikpõrsaste hukkumise osakaal (tabel 1). Käesoleval aastal ei ole viljakus suurenenud, imikpõrsaid on hukkunud veidi vähem, mistõttu pesakonnas võõrutatakse rohkem põrsaid. Karjades on emiseid, kes on poeginud kuni 20–23 korda, mida on kordades rohkem kui soovitatav. Emiste keskmine esmaseemenduse vanus on vaadeldavatel aastatel jäänud vahemikku 243–253 päeva.

Tabel 1. Üldine statistika

Aasta	SSP/ psk	ESP/ psk	VP/ psk	Imik- põrsaste kadu %
2005	0,8	10,6	9,3	59,9
2010	0,8	11,4	9,9	59,6
2015	0,9	12,2	10,5	61,7
2017 *	1,0	12,2	10,7	32,4

* – seemendused 01.01–11.10

Saamaks ülevaadet, kuidas jaotuvad emised seemenduskordade järgi Eestis ja kuidas muutuvad taastootmise näitajad, annavad ülevaate tabelid 2 ja 3. Tabelis 2 võrreldakse nelja erineva grupi andmeid, tabelis 3 on samad näitajad välja toodud iga seemenduskorra kohta eraldi. Gruppide moodustamise aluseks on emise seemenduskord (1, 2–6, 7–12, 13 ja enam korda). Karjades on emiseid, keda on seemendatud isegi 20 korda. Analüüsi aluseks on ajavahemikus 01.06.16–01.06.17 toimunud seemendused ja nendest sündinud ning võõrutatud pesakonnad, mis tähendab pesakonnandmete analüüsi lõpetatud kirjetena, kus iga pesakonna saamine algab emise seemendusega ja lõpeb võõrutusega. Tabelis 2 olevate andmete põhjal hakkab koguviljakus (KSP/psk) oluliselt langema 13 ja enam korda seemendatud emiste pesakondades, elusalt sündinud põrsaste arv (ESP/psk) aga 7–12 korda seemendatud emiste grupis, samuti langeb selles grupis võõrutatud põrsaste arv alla 10. Viljakus

Tabel 2. Taastootmisnäitajad gruppides seemendusperioodil 01.06.16–01.06.17

Seemen- damis- kord	% see- men- dustest	Poegi- miste %	KSP/ psk	SSP/ psk	ESP/ psk	VP/ psk	Imik- põrsaste kadu/ psk
1	18,0	75,0	12	0,7	11,3	10,9	0,4
2...6	60,3	76,8	13,3	0,9	12,4	10,7	1,7
7...12	20,6	75,8	13,2	1,5	11,7	9,7	2,0
13...	1,1	72,3	11,7	1,8	9,9	8,8	1,1
Kokku	100,0	76,2	13,0	1,0	12,0	10,5	1,5

on suurim 2–6 korda seemendatud emiste grupis, kuid samas võõrutatakse kõige rohkem põrsaid esmakordselt seemendatud emiste pesakondades. Surnultsündinud ja hukkunud imikpõrsaste arv pesakonnas on väikseim esimese seemenduskorraga emiste pesakondades, hakates järgnevates gruppides stabiilselt suurenema. Eesti keskmisena sünnib surnult ja hukkub imetamisperioodil kokku kaks põrsast pesakonnas.

Jõudluskontrollialustes karjades umbes viiendik emistest poegib rohkem kui 6–7 korda. Tabel 3 annab ülevaate, mitmendast poegimisest alates hakkavad taastootmisnäitajad halvenema; tabelist selgub, et elusalt sündinud põrsaste arv pesakonnas hakkab vähenema juba 5. seemenduskorraga poegimistest, koguviljakus aga 8ndast. Suhteliselt noortel, 2–3 korda poeginud emistel, hakkab stabiilselt suurenema nii surnultsündinute kui ka hukkunud imikpõrsaste osakaal.

Surnultsündinute osakaal hakkab suurenema alates 3. seemendamisega pesakondadest, jõudes 1,1 põrsani pesakonna kohta juba 5. pesakonnas ning jõudes 7. pesakonnas juba 1,5 põrsani. Emise praakimisel on oluline näitaja põrsaste üleskasvatamise võime, mis omakorda on seotud imikpõrsaste hukkumisega. Alla ühe põrsa hukkub pesakonnas vaid esimesel ja teisel poegimiskorral, 4. korral juba kaks. Vähem kui 10 põrsast pesakonnas võõrutatakse 8. poegimiskorral alates. 13. seemenduskorral alates halvenevad näitajad veelgi, kuid selliseid emiseid on vaid 1,1%.

Andmeid analüüsides saab öelda, et paljudes farmides on emistel palju rohkem poegimiskordi kui soovituslik 6–7 korda. Ei ole ühtegi farmi, kus emiselt saadakse elu jooksul ainult 6 pesakonda, kusjuures paljudes farmides on säilinud ka emiste toodanguvõime. Pooltes farmides on emiseid, kes on poeginud 7–12 korda. Paljudes farmides ei halvene poegimiskorra kasvades näitajad või hakkavad halvenema pärast 10. poegimiskorda. Vaadates poegimiste protsenti vähenemist seemenduskorra kasvades, siis 63,6%-l farmidest näitaja ei eristu, ülejäänud farmides hakkab see langema 8–14 seemenduskorral. Küll aga on 41,1%-l farmidest probleem emiste tiinestumisega 1. ja 2. seemenduskorral, mil seemendatud emistest jõuab poegimiseni vähem emiseid kui 3.–10. seemendamiskorral.

Elusalt ja surnult sündinud põrsaste arv pesakonna kohta ei eristu tulemused 31,8%-l farmidest, ülejäänutel langevad nimetatud näitajad 6.–15. seemenduskorral, kusjuures Eesti keskmisena hakkab surnultsündinute osa suurenema 6. ja viljakus langema 7. seemenduskorraga saadud pesakondades.

Imikpõrsaste hukkumine ei eristu seemenduskordade arvu suurenemisel 40,9%-l farmidest, ülejäänud farmidel hakkab näitaja halvenema 4.–17. seemenduskorral, Eesti keskmises eristumist ei ole.

Kokkuvõtteks saab öelda, et enamikku (78,3%) jõudluskontrollialustest emistest seemendatakse kuni 6 korda, mille optimaalsust näitavad eelpoololevad andmed ja mis ühtib ka välisriikide soovitusetega. Samas aga 21,7% emistest on seemendatud ja jõudnud ka poegimiseni 7–12 korda. Andmed kinnitavad, et nende emiste põrsatootmise võime ei ole langenud ja näitab, et alles on jäänud vaid parimad ja neid kasutatakse kuni taastootmisnäitajate languseni. Praakimine otsustatakse emise põhiselt. Farmide üldiseks probleemiks on surnultsündinud põrsaste suur arv, mis hakkab kasvama juba 3. poegimisest ja tõuseb 7. pesakonnas umbes 10%-ni. M. R. Muirhead, T. J. L. Alexander, Dr J. Carr oma raamatus “*Managing Pig Health*” on välja toonud, et probleemi süvauurimise vajadus tekib, kui surnult sünnib üle 7% põrsastest (Alo Tänavotsa refereering “Põrsaste surnultsünnid ja nõrga elujõuga põrsad” (Tõuloomakasvatuse 2007/4).

Tabel 3. Emiste taastootmisnäitajate võrdlus seemenduskordade järgi perioodil 01.06.16–01.06.17

Seemen- damis- kord	% seemen- dustest	Poegi- miste %	KSP/ psk	SSP/ psk	ESP/ psk	VP/ psk	Imik- põrsaste kadu/ psk
1	18,0	75,0	12,0	0,7	11,3	10,9	0,4
2	16,6	73,7	12,4	0,7	11,7	10,9	0,8
3	14,1	77,4	13,4	0,8	12,6	11,0	1,6
4	11,7	77,7	13,8	0,9	12,8	10,8	2
5	9,8	78,5	13,6	1,1	12,5	10,5	2
6	8,2	78,3	13,5	1,3	12,3	10,1	2,2
7	6,8	77,1	13,6	1,5	12,1	10,0	2,1
8	5,1	76,2	13,1	1,4	11,7	9,7	2
9	3,6	75,9	13,1	1,6	11,5	9,6	1,9
10	2,6	75,8	12,8	1,6	11,2	9,5	1,7
11	1,7	73,6	12,8	1,8	11,1	9,2	1,9
12	1,0	67,5	12,2	1,6	10,6	8,8	1,8
13	0,6	75,0	12,2	1,8	10,3	9,3	1
14	0,3	70,6	10,9	1,7	9,2	8,6	0,6
15	0,1	71,9	10,4	1,4	9,0	7,1	1,9
16	0,1	66,7	12,4	2,5	9,9	8,9	1
17	0,02	50,0	13,7	1,7	12,0	5,3	6,7
18	0,01	100,0	12,3	2,0	10,3	8,0	2,3
19	0,008	50,0	11,0	3,0	8,0	8,0	0
20	0,004	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

Kuigi Possu programmist saab statistilise võrdluse kätte vaid esmapoegijate ja korduvalt poeginute kohta, on see siiski võimaldanud sigade oskuslikku selektsiooni ja praakimisotsus tuleb ka edaspidi langetada sea tootmisvõimet individuaalselt hinnates.

Andmed: Liia Taaler, *geneetilise hindamise spetsialist*
Tekst: Külli Kersten, *sigade jõudluskontrolli juht*

Taani emised on sama suured kui 2013. a

Sigade füüsiline suurus, kehaasendite muutmise ja liikumise vajadus on pidamissüsteemide, transpordi ja sigade käitlemise planeerimisel kõige aluseks. Emiste suurus on eriti oluline, kuna olulise osa oma elust veedavad nad piiratud tingimustes poegimisboksides või -sulgudes. Viimase 25 aasta jooksul on emised aretatud suureks, tõuti esineb erinevusi ja pidamissüsteemid tuleb muuta tõule vastavaks. Taani on tuntud oma emiste ekspordi poolest, aastas eksporditakse ca 150 000 emist.

Otsimaks vastust küsimusele, kas sead on aastal 2017 suuremad kui olid aastal 2003 ja kas sulud peaks ehitama suuremaks, viidi Taanis läbi ristandemiste (LxY) mõõtmine. Tutvustame käesolevas artiklis taanlaste uurimistöö tulemusi, sest poegimissigalate rekonstrueerimise edukas planeerimine heade taastootmistulemuste saavutamiseks on oluline ka Eestis.

Vivi Aarestrup Moustseni uuringus mõõdeti 405 emist kümnest eri karjast. Mõõdeti emiste kere pikkust kärsast sabajuureni, kere kõrgust põrandast seljani (30 cm sabajuurest pea suunas), laiust turja ehk õlgade juures, kere sügavust kõhu tagumisest poolest keha keskpaigani esi- ja tagajalgade vahel. Samuti toodi välja taastootmise

keskmised näitajad. Nende emiste keskmiseks pesakonna suuruseks oli 16,2 sündinud põrsast esmapoegijate ja 19,6 viienda pesakonna puhul (edasiste pesakondade puhul keskmine pesakonna suurus langes). Emised mõõdeti keskmiselt 7,7–9,5 poegimisjärgsel päeval.

Niisamuti kui põrsaste arv pesakonnas, suurenesid ka emiste mõõtmed neljanda või viienda pesakonnani, mille järel kõrgus, laius ja kere sügavus enam ei muutunud. 95% emistest olid lühemad kui 198 cm, 95 cm kõrguse, 69cm kere sügavuse ja 46 cm turja laiusega. Keskmine kere sügavus oli esmapoegijatel 57 cm ja viienda pesakonna järgselt 66 cm. Keskmine kere pikkus oli vastavalt 169 ja 191 cm ning seitsmendast pesakonnast alates 194 cm.

Esmapoeginud emiste kõrgus oli keskmiselt 83 cm ja nelja pesakonnaga emiste kõrgus oli 90 cm.

Võrreldes 2003. aastaga on tõusnud nii nuumikute juurdekasv kui ka emiste pesakonna suurus, mistõttu eeldati, et emised on suuremaks läinud. Kuid võrreldes omavahel 2003. ja 2017. aastal täiskasvanud, s.t vähemalt viie pesakonnaga emiste mõõtmeid, erinevusi ei olnud; erinevusi ei tuvastatud ka teiste poegimiskordadega emiste võrdluses.

Emised mahuvad Taanis endiselt poegimisboksi ja pidamissulgu, mis vastavad 2003.–2006. a Taani pidamissoovitustele (210 cm pikk, v.a küna, laius ees 65 cm ning laius tagaosas kuni 90 cm, sh peab põrsastele jääma vähemalt 20 cm vaba ruumi nii emise ees kui taga liikumiseks). Vaid üksikjuhtudel

on emised pikemad kui boksi sobiks. Nende puhul soovitatakse neid pidada vabapidamisel ehk boksita poegimissulus või viia karjast välja. Boks peab olema võimalikult lai, kuid mitte nii lai, et emisaaks pesa ehitamise vms vajaduses ümber keerata. Kui boks ehitada liiga lai, siis nooremised võivad boksis end valepidi keerates jääda teatud ajaks söömata, joomata või halvemal juhul kinni jäädes end vigastada. Esimestel poegimisjärgsetel päevadel tuleb põrsaid kaitsta äralamamise eest. Emiste puhul on oluline, et emise imetatavad põrsad mahuks emise juurde, kuid mis eriti tähtis, et emisel oleks võimalikult palju töötavaid ehk funktsionaalseid nisasid.

Tabel 1. Täiskasvanud emiste (viis ja enam pesakonda) mõõtmise tulemused

cm	2003* n=126		2017 n=103	
	keskmine (±se)	5% parimad keskmine	keskmine (±se)	5% parimad keskmine
Kere pikkus	193 (±0,6)	202	192 (±0,6)	203
Kere kõrgus	90 (±0,4)	96	90 (±0,4)	96
Turja laius	44 (±0,3)	48	43 (±0,5)	48
Kere sügavus	66 (±0,4)	72	65 (±0,6)	72

*Moustsen, V.A., Lahrmann, H.P. and D'Eath, R.B. (2011) *Relationship between size and age of modern hyper-prolific crossbred sows. Livestock Science*, 141 (2-3). pp. 272–275. ISSN 1871-1413.

Refereeringu allikad: Moustsen, V.A., (2017) *Danske søer er ikke vokset siden 2003*. Svin, 2. pp. 56–57.

Refereeris: Liia Taaler

Muudatused kontaktandmetes

EPJ maakonna esinduste kontaktandmetes on toimunud mitmeid muudatusi, millest teile soovime teada anda.

Kuna maakonna kontorite lauafonid leiavad vähe kasutamist, siis sulgesime alates 18. septembrist lauafonide numbrid Jõgeval, Kuressaares, Põlvas, Raplas ja Võrus.

Jõudluskontrolli spetsialistidega maakonnas saab ühendust mobiiltelefonidel või e-posti kaudu.

Seminar – “Üks proov, mitu võimalust”

EPJ korraldas oktoobris kahel päeval seminari “Üks proov – mitu võimalust”, Järvemuuseumis ja Valgehobusemäel.

Seminaril esitasid välisesinejad ettekanded mastiidist, selle vältimisest ja piima kvaliteedist ning tiinuse testi võimalustest.

EPJ tutvustas oma teenuseid ja pakutavaid võimalusi, mida kõike saab analüüsida ühest jõudluskontrolli piimaproovist.

Seminaril ettekannetega saab tutvuda ka EPJ kodulehel Piimaveised – Kasulik teave – Koolitusmaterjalid.

Maaelu Arengu Euroopa Põllumajandusfond:
Euroopa investeringud
maapiirkondadesse

Uus päevatoodangu rekord augustis

Suve lõpul sündis uus päevatoodangu rekord, mis pälvis ka ohtralt meedia tähelepanu ning peategelane sai poseerida mitmete väljaannete fotode tarvis.

Torma POÜ lehm EE13769185, nimega Volga, tegi Eesti uue päevalüpsi rekordi lüpses 15. augustil 87,1 kg piima, millega ületas kehtiva rekordi 2,5 kilogrammiga.

Senine tiptulemus pärines 2009. aastast, kui samuti Torma POÜ lehm EE13769406 lüpsis 84,6 kg.

Eesti tippkehade esikümnesse kuulub viis Torma POÜ lehma. Tippkehade nimekiri on näha EPJ kodulehel – Piimaveised – Statistika – Kontroll-lüpsid – Kõik tippkehad.

Muhedat

Mees tõi turult noore kuke, kuna see, mis kodus hakkas vanaks jääma.

Kui noor kukk õue peale lasti, oli vana kohe platsis ja seletas noorele:

“Tead, ma olen vana küll, aga jäta mõni kana ikka mulle ka.”

Noor seepeale, et kõik kuuluvad talle ja jutul lõpp.

Vana kukk uuesti seebitama:

“No teeme siis võidujooksu üle hoovi, kui sina võidad on kõik kanad sinu, kui mina võidan, saan neli kana omale. Aga kuna ma vana olen, anna mulle edumaad mõned meetrid.”

Noor nõus ja vana paneb liduma, kuid kuna jookks toimub hoovis, näeb peremees aknast asja pealt ja võtab kirudes jahipüssi:

“Kurat, juba neljas ja jälle tahab kana asemel kukke!”

Muhedat

Poiss kõnnib tänaval, ahv istumas õla peal. Sõidab mööda politseinik, kes peatub ja poisil ahvi loomaaeda soovib viia. Järgmisel päeval jalutab poiss taas ahviga tänaval, kui sama politseinik ta peatab. “Ma ju käskisin eile sul selle ahvi loomaaeda viia!”

Poiss vaatab politseinikule siiralt otsa: “Eile viisingi ta loomaaeda ja täna läheme kinno.”

Eesti Põllumajandusloomade Jõudluskontroll

www.epj.ee
epj@epj.ee

F. R. Kreutzwaldi 48a, 50094 Tartu

Piimaveiste jõudluskontrolli alane nõustamine	738 7738
Sigade jõudluskontrolli alane nõustamine	738 7765
Kõrvamärkide müük	738 7762 526 3529
Harju-, Jõgeva-, Järva- ja Valgamaa klienditeenindaja	738 7751
Lääne-, Põlva-, Rapla-, Tartu-, Viljandi- ja Võrumaa klienditeenindaja	738 7753
Hiiu-, Ida-Viru-, Lääne-Viru, Pärnu- ja Saaremaa klienditeenindaja	738 7754
Geneetiline hindamine (veised)	738 7731
Geneetiline hindamine (sead)	738 7746
Raamatupidamine	738 7769

Labor

F. R. Kreutzwaldi 46, 51006 Tartu

Telefon	738 7726
Piimameetrite testimine	738 7722
Piimaproovide vastuvõtt	738 7721
Piimaringid	738 7726

Jõudluskontrolli spetsialistid maakonnas

Harjumaa	Maila Kirs	tel 509 4675	maila.kirs@epj.ee		
Harjumaa	Ludmilla Aan	tel 516 7816	ludmilla.aan@epj.ee		
Hiiumaa	Maire Tamm	tel 5332 4204	maire.tamm@epj.ee	Mäe 2, Käina	1. ja 3. K 12.00-16.00
Ida-Virumaa	Ludmilla Aan	tel 516 7816	ludmilla.aan@epj.ee		
Jõgevamaa	Merle Lillik	tel 516 7868	merle.lillik@epj.ee	Ravila 10 II korrus, Jõgeva	E 9.00-14.00
Järvamaa	Merle Lillik	tel 516 7868	merle.lillik@epj.ee	Pärnu 58 II korrus, Paide	K 9.30-13.30
Lääne-Virumaa	Ludmilla Aan	tel 322 7018	ludmilla.aan@epj.ee	Neffi 2, Piira, Lääne-Virumaa	E 9.00-14.00
Läänemaa	Maila Kirs	tel 473 3007	maila.kirs@epj.ee	Jaani 10 I korrus, Haapsalu	K 9.00-15.00
Põlvamaa	Evi Prins	tel 520 6231	evi.prins@epj.ee	Puuri tee 1, Põlva	K 10.00-13.00
Pärnumaa	Saive Kase	tel 443 3120	saive.kase@epj.ee	Haapsalu mnt 86, Pärnu	E 9.30-15.00
Pärnumaa	Maila Kirs	tel 509 4675	maila.kirs@epj.ee		
Raplamaa	Maila Kirs	tel 509 4675	maila.kirs@epj.ee	Kuusiku tee 6, Rapla	E 9.00-15.00
Saaremaa	Maire Tamm	tel 5332 4204	maire.tamm@epj.ee	Kohtu 10, Kuressaare	E 9.00-15.00
Tartumaa	Merle Lillik	tel 738 7739	merle.lillik@epj.ee	Kreutzwaldi 48a-215, Tartu	1. ja 3. T 8.00-15.00
Valgamaa	Evi Prins	tel 520 6231	evi.prins@epj.ee		
Viljandimaa	Saive Kase	tel 433 3713	saive.kase@epj.ee	Vabaduse plats 4-317, Viljandi	T 9.00-14.00
Võrumaa	Evi Prins	tel 5206231	evi.prins@epj.ee	Liiva 11 II korrus, Võru	T 10.00-13.00